

БІОСОЦІАЛЬНА ПЛОЩИНА ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ ПРАЦІ АСПІРАНТАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Юхименко Лілія Іванівна

доктор біологічних наук, доцент,

доцент кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

м. Черкаси, Україна

Серед багатьох викликів неспровокованої російської військової агресії проти України, що набула 24 лютого 2022 року повномасштабного формату – загроза розвитку вітчизняної науки. Ця загроза складається як, безпосередньо, із небезпеки життю і здоров'ю науковців, так і ризиків зі знищення матеріально-технічної бази, обмеження можливостей для проведення досліджень, зниження їх економічної підтримки, зменшення чисельності молодих дослідників та їх відтоку за кордон внаслідок міграції. Наголошувалось, що в умовах воєнного стану, сфера науки та інновацій зазнала значних втрат і це істотно вплинуло на її суб'єктів, інфраструктуру, механізми функціонування [1, с. 29].

Після нетривалого припинення наукової діяльності в країні на початку агресії, навчання і робота аспірантів над дисертаціями продовжилась і триває по цей день. В умовах оголошення воєнного стану в Україні, наукова діяльність можлива у 3-х форматах: офлайн, онлайн та змішаному. Поряд з цим, слід відмітити, що на шляху науки виникла нова супутня проблема – існування складного біосоціального та психологічного стану науковців (як викладачів, так і аспірантів), пов'язаного із специфічними обставинами у державі, що мусить захищати свій суверенітет і цілісність. Існування цієї проблеми вказує на необхідність контролювання стресу, стримування емоційного напруження, збереження фізичного здоров'я [2, с. 74; 3, с. 52]. Не менш важливою виглядає потреба у створенні оптимальних умов для забезпечення безперервної наукової діяльності аспірантів, мінімізації інтелектуальних втрат та сталого інноваційного розвитку.

Метою нашого дослідження було виявити зміни наукової сфери університетської молоді науки у період дії воєнного стану та сформувати рекомендації для продовження активної діяльності аспірантів без шкоди їхньому здоров'ю. Встановлено, що під час дії воєнного стану молоді науковці користуються для виконання дисертаційних завдань широким колом різноманітних підходів та методів. Так, використання гнучких моделей освітньо-наукової

діяльності, дистанційної, індивідуальної форм оволодіння теоретичними курсами за освітніми програмами, а також систематичне онлайн-консультування і віртуальні зустрічі з викладачами і керівниками мають позитивні результати. Не менш важливу роль відіграє синхронізація університету з системною трансформацією науки України, запровадженою під егідою МОН: конкурсні грантові розробки через Національний фонд досліджень, співпраця із закордонними європейськими науковими школами за фокусами «Горизонт-2020», «Горизонт Європа», обмін досвідом та технологіями навчання. Сучасні пріоритетні завдання наукової спільноти націлюються на довгострокове планування науково-технічних розробок, оволодіння європейськими модулями наукової діяльності, посилення системи науки новими кваліфікованими кадрами, соціально-економічної мотивації тощо.

Проаналізувавши нагальні потреби аспірантів освітньо-наукової програми «091 Біологія», які були обумовлені воєнним станом для збільшення підтримки та сприяння їх науковому розвитку, ми провели анонімне авторське соціологічне опитування за особистої згоди кожного з учасників. Виявлено, щонайменше, дві важливі сфери таких потреб молодих науковців. Це, по-перше, визнання важливості систематичного моніторингу психофізичного здоров'я на базі надійної державної підтримки та, по-друге, існування необхідності подальшого безупинного професійного розвитку.

Для того, щоб впевнитися у об'єктивності отриманих результатів нами проведено оцінку самопочуття, активності та настрою молодих науковців у комплексі з одно часовим експрес-аналізом стану серцево-судинної, дихальної систем та центральної нервової системи. Співставлення отриманих нами показників аспірантів, які працюють над дисертацією в умовах воєнного стану в Україні із аналогічними даними аспірантів довоєнних часів дозволило виявити деякі негативні тенденції щодо стану психічного та фізичного здоров'я у перших, а також розробити ряд рекомендацій і тренінгів. Основний акцент був орієнтований на психоемоційне розвантаження, розширення особистого контролю, самоосвіти, поглиблення теоретичних і практичних здоров'язберігаючих знань і вмій тощо.

Підсумовуючи наведене вище, слід наголосити на тому, що ефективність наукової діяльності в умовах воєнного стану повинна ґрунтуватись на глибокій самомотивації, що черпається за допомогою використання новітніх інформаційних ресурсів та баз даних (Web of Science, Scopus, Science Direct і ін.), відслідковуванні та оптимізації психофізичного здоров'я, державному економічному стимулюванні. Продовжуючи дослідження у цьому напрямку, висловлюємо думку, що такий багатокомпонентний підхід до підготовки дисертаційної праці в умовах воєнного стану, який враховує важливі біосоціальні складові здоров'я виконавця, здатен сприяти опрацюванню ним задумів та ідей, подоланню різноманітних проблем, пов'язаних із збиранням фактичного

матеріалу, його інтерпретацією, активізацією вже розпочатих наукових розробок та досягнення їх логічного завершення.

Література:

1. Освіта України в умовах воєнного стану. 2022: Інформаційно-аналітичний збірник. / МОН. Інститут освітньої аналітики. Київ. 2022. С. 29. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analytys.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>

2. Кіпенський А., Підбуцька Н., Пономарьов О. Особливості подолання стресу під час воєнного стану викладачами закладів вищої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2023. Т. 1. С. 65–75.

3. Мороз Л.І., Сафін О.Д. Модель розвитку стресостійкості здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. Т. 33 (72). № 5. С. 48–53.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-77>

СНАТГРТ ЯК СПІВАВТОР ТЕКСТІВ НАУКОВИХ РОБІТ ЗДОБУВАЧІВ РІВНЯ «ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ»

Ягодзінський Сергій Миколайович
*доктор філософських наук, професор,
проректор із навчально-методичної роботи,
ПВНЗ «Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Козинець Анатолій Олександрович
*завідувач навчальної частини,
ПВНЗ «Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Кам'яний вік скінчився не тому, що закінчилось каміння. Це спостереження свого часу повторювали деякі засновники квантової механіки, які ніяк не могли перебороти спротив адептів ньютонівської фізики. Ідея квантів ну ніяк не вписувалась у звичну, зручну, зрозумілу,